

Н. М. Ткаченко, д-р екон. наук, проф.,
академік АЕНУ, професор кафедри обліку і аудиту
Національного університету харчових технологій, м. Київ

СУБ'ЄКТИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ОСОБЛИВОСТІ СПЛАТИ ЄДИНОГО ПОДАТКУ ТА ФІКСОВАНОГО ПОДАТКУ У СПІВСТАВЛЕННІ З ПОДАТКОМ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто суб'єкти малого підприємництва, особливості сплати єдиного податку та фіксованого податку у співставленні з податком на доходи фізичних осіб з врахуванням Перехідних положень (Розділ XX) Податкового кодексу України.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: суб'єкт малого підприємництва, єдиний податок, фіксований податок, податок на доходи фізичних осіб.

АННОТАЦИЯ. В статье рассматриваются субъекты малого предпринимательства, особенности оплаты единого налога и фиксированного налога в сопоставлении с налогом на доходы физических лиц с учётом Переходных положений (Раздел XX) Налогового кодекса Украины.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: субъект малого предпринимательства, единый налог, фиксированный налог, налог на доходы физических лиц.

ABSTRACT. In the article small business, feature of payment of the united tax and fixed tax, entities are examined in comparison with a tax on the profits of physical persons taking into account Transitional positions (Section XX) of the Internal revenue code of Ukraine.

KEY WORDS: a small business entity, united tax, fixed tax, tax, is on the profits of physical persons.

До суб'єктів малого підприємництва відповідно до Указу Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 3 липня 1998 р. № 727/98, відносяться:

— фізичні особи, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і у трудових відносинах з якими, включаючи членів їх сімей, протягом року перебуває не більше 10 осіб та обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 500 тис. грн;

— юридичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких за рік середньооблікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб і обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1 млн грн.

Ставка єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва — фізичних осіб встановлюється місцевими радами за місцем їх державної реєстрації залежно від виду діяльності і не може становити менше 20 гривень та більше 200 гривень на місяць (з 1 січня 2005 р. — незмінні).

Суб'єкт підприємницької діяльності — фізична особа, яка сплачує єдиний податок, звільняється від обов'язку нарахування, відрахування та перерахування до державних цільових фондів зборів, пов'язаних з виплатою заробітної плати працівникам, які перебувають з ним у трудових відносинах, включаючи членів його сім'ї; сплачує єдиний податок щомісяця не пізніше 20 числа наступного місяця на окремий рахунок відділень Державного казначейства України, які наступного дня після надходження коштів перераховують суми єдиного податку у таких розмірах:

- до місцевого бюджету — 43 %;
- до Пенсійного фонду України — 42 %;

— на обов'язкове соціальне страхування — 15 % (у т. ч. до Державного фонду сприяння зайнятості населення — 4 %) для відшкодування витрат, які здійснюються відповідно до законодавства у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, а також витрат, зумовлених народженням та похованням.

Суб'єкти підприємницької діяльності — юридичні особи сплачують єдиний податок щомісяця не пізніше 20 числа наступного місяця на окремий рахунок відділень Державного казначейства України, а наступного дня після надходження коштів перераховують суми єдиного податку у таких розмірах:

- до Державного бюджету України — 20 %;
- до місцевого бюджету — 23 %;
- до Пенсійного фонду України — 42 %;
- на обов'язкове соціальне страхування — 15 % (у т. ч. до Державного фонду сприяння зайнятості населення — 4 %).

Суб'єкт підприємницької діяльності — юридична особа, який перейшов на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, самостійно обирає одну з наступних ставок єдиного податку:

— 6 % суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) без урахування акцизного збору у разі сплати податку на додану вартість згідно із Законом України «Про податок на додану вартість»;

— 10 % суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), за винятком акцизного збору, у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

За роки незалежності економіка України пройшла складний шлях до реформування основних засад ринкової економіки. Відбувається реформування системи бухгалтерського обліку й фінансової звітності, потрібної як внутрішнім, так і зовнішнім користувачам; впроваджуються Національні стандарти бухгалтерського обліку (на 2009 рік їх уже 34), що зумовлено рамками реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію зі світовим економічним простором, який передбачає адаптацію законодавства України до законодавств розвинутих країн і спрямований на розвиток ринкових відносин, впровадження різноманітних форм власності, охоплення приватизацією різних галузей. У період реформування бухгалтерського обліку, впровадження Національних стандартів бухгалтерського обліку з'являються великі розбіжності між бухгалтерським та податковим обліком.

Вносяться зміни до Указу Президента № 727/98 від 3 липня 1998 р.

Згідно з Прикінцевими положеннями Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» від 25.03.2005 р. № 2505-IV спрощена система оподаткування обліку та звітності не поширюється на:

- суб'єктів підприємницької діяльності, які провадять діяльність у сфері грального бізнесу;

- суб'єктів підприємницької діяльності, які є виробниками підакцизних товарів, здійснюють господарську діяльність пов'язану з експортом, імпортом та оптовим продажем підакцизних товарів, паливно-мастильних матеріалів (у т. ч. і в роздріб);

- суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють операції у сфері обігу дорогоцінних металів тощо;

- фізичних осіб — підприємців, які займаються діяльністю у сферах торгівлі лікарськими засобами та виробами медичного призначення, архітектури, надання консультацій та роз'яснень з юридичних питань, аудиту, діяльністю з надання в оренду нерухомого майна.

Ставки єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва незмінні (не можуть становити менше 20 гривень та більше 200 гривень на місяць).

Згідно ч. 1 п. 4 Прикінцевих положень Закону України від 25.03.2005 р. № 2505 — усім платникам єдиного податку і власникам фіксованого патенту дозволено платити за самих себе та із заробітку найманих працівників внески до Пенсійного фонду і фондів загальнообов'язкового соціального страхування у тому самому порядку, що й діяв до 1 січня 2005 р., тобто 42 % до Пенсійного фонду

від сплаченого єдиного податку і 10 % від вартості придбаного фіксованого патенту в рахунок сплати пенсійних внесків, тобто 32 %. З 1 червня 2006 р. ставка пенсійних внесків складає 31,8 %.

Суб'єкт підприємницької діяльності — юридична особа, яка перейшла на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності самостійно обирає одну з таких ставок:

- 6 % суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) без урахування акцизного збору у разі сплати податку на додану вартість згідно із Законом України «Про податок на додану вартість»;

- 10 % суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за винятком акцизного збору, у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

Можна проаналізувати ставки єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва та працівників з мінімальними ставками заробітної плати та найменшими сумами, що підлягали оподаткуванню за період з прийняття Указу Президента України від 3 липня 1998 р. № 727/98, які складають не менше 20 грн та не більше 200 грн на місяць.

Указом Президента України від 21 листопада 1995 р. № 1082/95 встановлено порядок обчислення прибуткового податку, згідно з яким з 1 жовтня 1995 р. мінімум доходів громадян, що не оподатковуються прибутковим податком, було встановлено у розмірі 17 грн на місяць, а також визначена шкала і ставки прогресивного оподаткування доходів громадян. Ця шкала існувала до 1 січня 2004 року, тобто майже 9 років.

Мінімальна заробітна плата, яка підлягала оподаткуванню становила 85 грн (5 мін.) — 10 % суми, що перевищувала 17 грн = 6,8 грн, максимальна 1700 грн (100 мін.), за шкалою податок у сумі 393,55 грн, а понад 1700 грн, тобто від 1701 грн — 393,55 грн. + 40 % суми, що перевищує 100 мінімальних зарплат. Мінімальна заробітна плата з 1 грудня 2010 р. становить 922 грн.

Законом України «Про податок з доходів фізичних осіб» № 889-IV від 22 травня 2003 р. (набрав чинності з 01.01.2004 р.) внесено зміни:

- з 1 січня 2004 р. і до 31 грудня 2006 р. ставка з доходів фізичних осіб становить 13 % від об'єкта оподаткування;

- з 1 січня 2007 р. — 15 % від об'єкта оподаткування.

Ставки єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва з 1998 р. лишаються незмінними.

Аналізуючи сплату відсотків суб'єктами малого підприємництва до Пенсійного фонду України (42 % від 200 грн) можна зро-

бити висновок, що ця категорія працюючих забезпечує собі на майбутнє злиденну пенсію та глибоку дірку у Пенсійному фонді України.

Податковим Кодексом України (станом на 10 грудня 2010 року, стаття 167, абзац 167.1) встановлено: ставка податку — 15 % бази оподаткування щодо доходів одержаних, у тому числі, але не виключно у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які виплачуються (надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами; виграшу у державну та недержавну грошову лотерею, виграш гравця (учасника) отриманий від організатора азартної гри.

У разі, якщо сума отриманих платником податку у звітному податковому періоді доходів перевищує десятикратний розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного податкового року, ставка податку становить 17 % суми перевищення з урахуванням податку, сплаченого за ставкою, визначеною в абзаці першому цього пункту (тобто з доходу, який дорівнює 10-ти мінімальним зарплатам (станом на 1 січня звітного року), утримують 15 % податку + з решти доходу утримують 17 %.

Щоб отримати свідоцтво про сплату єдиного податку до податкової інспекції за місцем державної реєстрації подається письмова заява (за встановленою формою), Книга обліку доходів та витрат, платіжний документ (квитанція або копія платіжного доручення з відміткою банківської установи про сплату єдиного податку в повній сумі за обраний період (але не менше ніж за квартал) за себе за ставками, які встановлено місцевими радами залежно від виду діяльності і місця її здійснення. Ставка не може становити менше ніж 20 грн та більше 200 грн за календарний місяць (п. 3 Указу Президента України № 727/98).

У Перехідних положеннях (розділ XX) Податкового кодексу України (станом на 10 грудня 2010 року) встановлено, що з 1 січня 2011 року внесено зміни до розділу XIV Податкового кодексу України в частині оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Указ Президента України від 3 липня 1998 року № 727 «Про строшену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» з наступними змінами та абзаци 6—28 пункту 1 ст. 14 розділу IV Декрету Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 р. № 13-92 «Про прибутковий податок з громадян» застосовуються з урахуванням таких особливостей:

1) платники єдиного податку не є платниками таких податків і зборів, визначених Податковим Кодексом України:

а) податок на прибуток підприємств;

б) податок на доходи фізичних осіб (для фізичних осіб-підприємців);

в) податок на додану вартість з операцій з постачання товарів та послуг, місце надання яких розташоване на митній території України, за винятком податку на додану вартість, що сплачується юридичними особами, які обрали ставку оподаткування 6 %;

г) земельний податок, крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються для ведення підприємницької діяльності;

д) збір за спеціальне використання води;

е) збір за спеціальне використання лісових ресурсів;

є) збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;

2) нараховування, обчислення та сплата єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування здійснюється суб'єктами малого підприємництва, які сплачують єдиний податок відповідно до Указу Президента України від 3 липня 1998 р. № 727 «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва (з наступними змінами) або фіксований податок відповідно до абзаців 6—28 п. 1 ст. 14 розділу IV Декрету Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 р. № 13—92 «Про прибутковий податок з громадян», у порядку, визначеному Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»;

3) єдиний податок або фіксований податок сплачується на рахунок відповідного бюджету у розмірі частини єдиного податку або фіксованого податку, що підлягають перерахуванню до цих бюджетів відповідно до норм Указу Президента України від 3 липня 1998 р. № 727 «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» (з наступними змінами) (крім єдиного податку, який сплачується у січні 2011 р. за останній звітний (податковий) період 2010 р.).

Література

1. Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 03.07.1998 р. № 727/98.

2. Декрет Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян» від 26 грудня 1992 р. № 13-92 зі змінами від 30 квітня та 1 липня 1993 р., 14 лютого 1996 р., 12 вересня 1996 р.

3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» від 25.03.2005 р. № 2505-IV.

4. Податковий кодекс України (станом на 10 грудня 2010 р.). — К., 2011. — 486 с.

Стаття надійшла до редакції 10.01. 2011 р.